

TÜRKİYE'DEKİ FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN VE FİNANSAL FARKINDALIĞIN DURUMU*

Doç.Dr. Mahmut YARDIMCIOĞLU**
Ali YÖRÜK***

Ampirik Araştırma
(Empirical Research)

Muhasebe ve Vergi
Uygulamaları Dergisi
Temmuz 2016; 9 (2): 173-208

ÖZ

Finansal piyasalarda ürün çeşitliliği ve karmaşıklığı giderek artmaktadır. Buna karşın bireylerin finansal konulardaki bilgisi aynı şekilde artmamaktadır. Bu doğrultuda, finansal farkındalık, finansal okuryazarlık, finansal eğitim gibi kavramlar daha önemli hale gelmiştir.

Bu çalışmanın amacı çalışanların finansal farkındalık ile finansal okuryazarlık durumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma tesadüfi örneklem yoluyla Kahramanmaraş'ta çalışan bireyler temel alınarak, 324 kişi üzerinde uygulanmıştır. Elde edilen verilerin raporlanması ve analizi bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Yapılan analizler sonucunda finansal farkındalık ile finansal okuryazarlık arasında pozitif yönde ilişki olduğu belirlenmiştir. Çalışanların finansal farkındalıkları arttıkça finansal okuryazarlıklarının da arttığı yönünde bulgular elde edilmiştir. Bu yüzden çalışan bireylerin finansal farkındalık ve okuryazarlık seviyelerinin artırılması için finansal eğitimin önemli bir yeri vardır. Finansal eğitimin artması çalışan bireylere faydalı olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim

JEL Kodları: D14, E62, P34

* Makalenin gönderim tarihi: 15.12.2015; Kabul tarihi: 17.02.2016

** Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğretim üyesi, mahmutyardimcioglu@ksu.edu.tr

*** Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, aliyoruk1517@gmail.com

ANALYSIS OF FINANCIAL LITERACY AND FINANCIAL AWARENESS IN TURKEY

ABSTRACT

Diversity and complexity of products in financial markets keep growing. On the other hand, amount of personal information in financial issues does not equally grow. Therefore, concepts such as financial awareness, financial literacy, and financial education, became more important now.

Purpose of this research is to analyze the relationship between financial awareness and financial literacy of employees. Our study was carried out on a total of 324 randomly chosen participants, all working in Kahramanmaraş. The present article is based on reporting and analysis of the studied data. Our analysis shows that there is a positive correlation between financial awareness and financial literacy. We discovered that as financial awareness of employees increases, so does financial literacy of them. We also concluded that financial education has an important role in increasing financial awareness and financial literacy of individual employees. Therefore, a rise in financial education would be beneficial for financial awareness of individual employees.

Keywords: Financial Awareness, Financial Literacy, Financial Education

JEL Codes: D14, E62, P34

1. GİRİŞ¹

Günümüzde serbest piyasa ekonomisinin yaygınlaşmasıyla, finansal farkındalığın ve okuryazarlığın önemi hızla artmıştır. Özellikle son yıllarda küresel boyutlarda ortaya çıkan finansal krizler sonucu sermaye piyasalarına yeni sunulan finansal enstrümanlar ve uygulamalardaki çeşitlenme, finansal farkındalığın öneminin daha da artmasına sebep olmuştur.

Finans üzerine eğitim almış insanların dahi, günümüzün karmaşık finans dünyasında doğru kararlar almakta zorlanıyor olmaları bu durumun açık bir göstergesi olarak görülebilir. Son yıllarda finansal piyasalarda meydana gelen gelişmeler, nüfus ile ilgili değişiklikler, ekonomik ve idari değişikliklerin hepsi finansal eğitimin önemine işaret etmektedir. Hayatın her evresinde kişilerin vermeleri gereken finansal kararlar vardır.

Bu çalışma, bireysel yatırımcılar açısından finansal okuryazarlık kavramının stratejik önemine işaret etmek ve finansal okuryazarlık konusunda toplu-

¹ Bu çalışma, Ali YÖRÜK'ün Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı'nda, Doç. Dr. Mahmut YARDIMCIOĞLU danışmanlığında tamamlanmış ve yayınlanmamış "Türkiye'deki Finansal Okuryazarlığın ve Finansal Farkındalığın Durumu" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

mun her kesiminin bilinçlendirilmesine ve bilgi birikimine katkıda bulunmak amacıyla yapılmıştır. Ülkemizdeki akademik çevrelerde de finansal okuryazarlık konusuna ilişkin yeterli araştırma ve veri bulunmadığı dikkate alındığında bu çalışmada, özellikle gelişmiş ülkelerdeki mevcut uygulamalar kapsamında finansal okuryazarlık konusunun ülkemizde de doğru bir biçimde açıklanması ve algılanması amaçlanmıştır.

Çalışmamamızda finansal okuryazarlığın tanımına, önemine, finansal okuryazarlığın aileye ve ekonomiye katkılarına ve Türkiye’de ve Dünya’da yapılan finansal okuryazarlık çalışmalarına ve uygulama alanı olarak Kahramanmaraş’taki finansal farkındalığın ve finansal okuryazarlığın durumuyla ilgili elde edilen analiz sonuçlarına ve yorumlarına ayrılmıştır. Daha sonra sonuç ve önerileri kısmına yer verilmiştir.

2. KONUyla İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR

Yapılan literatür taramasında finansal farkındalık ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişki durumuna yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Kısıtlı sayıda finansal farkındalık ve okuryazarlık konularına ilişkin çalışmalara ulaşılmıştır. Bu bölümde finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık konularına ilişkin önceki çalışmalara yer verilmiştir.

Er ve diğerleri (2014) “Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği” isimli makalesinde; lisans eğitim program içeriklerinin finansal okuryazarlığa etkisi araştırılmıştır. Finansal kavramları ve teknikleri tanıma imkânı daha yüksek eğitim alan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerine karşılık, sayısal analizlerin eğitim içeriğinde daha büyük yer aldığı Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlıkları karşılaştırılmıştır. Çalışmada üniversite öğrencilerinin yüzde 31,7’sinin yüksek, yüzde 30,1’inin orta, yüzde 16’sının ise düşük finansal okuryazarlığa sahip olduğu belirlenmiştir.

Bayram (2015) “Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama” isimli makalede, iktisadi ve idari bilimler ve porsuk meslek yüksekokulu öğrencilerinin temel düzeyde finansal okuryazarlık seviyesi belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrenciler finansal durumlarını yönetmede kendilerini olduğundan daha başarılı olarak algılamakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kılıç ve diğerleri (2015)’in “Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma” isimli makalede; üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi amacıyla Gaziantep Üniversitesi öğrencilerine bir anket uygulanmıştır. Çalışmada üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri farklı demografik özellikleri açısından incelenmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin finansal okuryazarlık genel ba-

şarı düzeyi yüzde 48 olarak bulunmuştur. Erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi bayan öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır. Kredi kartı ve internet bankacılığı kullanımının okuryazarlık düzeylerinde etkili olduğu görülmüştür.

3. FİNANSAL FARKINDALIK KAVRAMI

3.1. Finansal Farkındalığın Tanımı

Finans, toplum yaşamında kişilerin gündelik ihtiyaçlarını için yaptıkları alışverişten, emeklilik yaşamı için yaptıkları birikimlere kadar farklı amaçlara hizmet eden bir sektördür. Finansın bireylerin yaşamı içinde hemen her adımda olması, bireylerin kendi finansal durumlarını yönetebilmelerini bir gereklilik haline getirmektedir (Bayram, 2015, s. 2).

Finansal farkındalık finansal tüketici ve yatırımcıların finansal ürün ve kavramlar hakkında bilgi ve anlayışlarını geliştirmelerini ve yönlendirme ve/veya objektif tavsiyelerle bilgilerini finansal risk ve fırsatları daha iyi fark etmelerini, daha bilinçli tercih yapmalarını, nereden ne şekilde yardım alması gerektiğini bilmelerini ve finansal refahlarını artırmak için diğer tüm etkin faaliyetleri yapmalarına yarayan bir süreçtir. Bu süreç;

- Tüketicieye durum, veri ve finansal fırsat, seçenek ve sonuçların farkına varmalarını sağlayan özel bilgileri sağlamayı içerir.
- Bireylerin finansal terim ve kavramları anlamaları için gerekli yetenek ve gücü eğitim ve rehberlik yolu ile elde etmelerini sağlamayı içerir.
- Tüketicieye finansal konu ve ürünler hakkında kapsamlı danışmanlık vererek, ellerine geçen finansal bilgi ve yönlendirmeleri en iyi şekilde değerlendirmelerini sağlar (www.ekodialog.com, 2015, para.1-3).

3.2. Finansal Farkındalığın Kapsamı

Maliyet ve kazanç hesaplamalarında, matematiğin farklı bir alt dalı “Finansal Matematik” kullanılır. Paranın zaman değerini, diğer bir söylem ile alternatif fırsat maliyetinin karşılığı olan fiyatı yani faizi dikkate alan matematik finansal yönetim başta olmak üzere, kişilerin ve kurumların hayatında önemli bir rol oynamaktadır. Finansal matematik kavramı, günlük hayatımızda birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Mevduat faiz oranı ile tahvil getirisini kıyaslamaktan tutun da, ihtiyaç kredisinin hesaplamasından mortgage ev kredisinin hesaplamasına kadar birçok başlıkta hayatımızdadır. Kurumlar için iskonto faiz oranı hesabından tutunda bileşik faiz hesabına kadar, işletmenin güncel ve yatırım projeleri hayat evrelerine dokunan bu önemli başlık, sürdürülebilirlik veya kapanma noktasına kadar etki etmektedir (www.kobitek.com, 2015, para.1-2).

3.3. Finansal Farkındalığın Önemi

Günümüzde serbest piyasa ekonomisinin önem kazanmasıyla, finansal farkındalığın önemi hızla artmıştır. Özellikle son yıllarda küresel boyutlarda ortaya çıkan finansal krizler sonucu sermaye piyasalarına yeni sunulan yatırım enstrümanları ve uygulamalardaki farklılaşmalar, finansal farkındalığın öneminin daha da artmasına sebep olmuştur. Finans üzerine eğitim almış insanların dahi, günümüzün karmaşık finans dünyasında doğru kararlar almakta zorlanıyor olmaları bu durumun net bir göstergesi olmaktadır. Son yıllarda finansal piyasalarda ortaya çıkan gelişmeler, nüfus ile ilgili değişimler, ekonomik ve idari değişikliklerin tamamı finansal eğitimin gereğine ve önemine işaret etmektedir. Özellikle ABD başta olarak, birçok gelişmiş ülkede insanların önemli bir kısmı maalesef tasarruf yapmamaktadır. Dolayısıyla, nüfusu her geçen gün gittikçe fazlalaşmakta olan dünyamızda doğal kaynaklarda yaşanan yetersizlikler sonucu, toplumların finansal okuryazarlık düzeylerini yükseltmek ve tasarruf bilincinin artırılmasını ve yayılmasını sağlamak tüm ülkelerin ekonomik ve sosyal politikaları arasında ön sıralarda yer almaktadır (www.teb.com.tr, 2013, para.1).

3.4. Finansal Farkındalığı Önemli Kılan Etkenler

Finansal farkındalığı gittikçe önemli kılan etkenleri;

- Finansal Ürünlerin Karmaşıklığı
- Finansal Ürünlerin Sayısında Artış
- Nüfus Patlaması ve Artan Yaşam Süresi
- Emekli Maaşı Düzenlemelerindeki Değişiklikler
- Gelirdeki Değişimler
- Sermaye Piyasalarındaki Değişimler Şeklinde sıralamak mümkündür.

3.5. Finansal Farkındalığın Faydaları

Finansal farkındalığın en temel çıktıları üç gruba toplanabilir. Bunlar; ilgili finansal bilgiyi arama becerileri, ilgili finansal bilgiyi eleştirel bakış açısıyla değerlendirme becerileri, Faydalı finansal kararlar alabilmek için bu finansal bilgiden yararlanma becerileridir. Bu çıktıların topluma sağlayabileceği katkılar ise,

- Ekonomi ve Finansal Piyasalara Faydaları
- Finansal Farkındalığın Tüketicilere Faydaları şeklindedir (Temizel, 2010, s. 6).

3.5.1. Ekonomi ve Finansal Piyasalara Faydaları

Finansal farkındalık, kişilerin finansal risklere dair bilgilerini ve bilinç dü-

zeylerini artırarak karar alma süreçlerinde daha rasyonel davranmalarını yarayan bir unsurdur. Bireylerin finansal farkındalık düzeyinin artması ise finansal piyasaların daha verimli çalışmasına, finansal istikrarın gelişmesine ve sonuç olarak tüm ekonomide verimliliğin artarak toplumsal refahın yükselmesine katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla, finansal farkındalık sadece bireyler için değil, aynı zamanda finansal sistemin derinleşmesi ve finansal piyasaların etkinliğinin artması açısından da önem taşımaktadır. Bireylerin finansal okuryazarlıklarının artmasına paralel olarak finansal kuruluşlardan talep edecekleri bilgi düzeyinin ve çeşitliğinin yükselmesi, finansal piyasaların daha şeffaf olmasına katkıda bulunacaktır. Öte yandan, tüketicilerin kendi ihtiyaçlarına uygun ürün ve hizmetleri talep etmiş olmaları, finansal piyasalarda yaratıcı, yenilikçi ve rekabetçi finansal ürün ve hizmetlerin geliştirilmesine imkân verecektir. Ayrıca, finansal farkındalık, bireylerin tasarruf eğiliminin artmasına neden olacak ve daha etkin sosyal güvenlik sisteminin meydana gelmesini sağlayacaktır. Yüksek tasarruf oranları yatırım ve büyüme üzerinde de olumlu etki yaratacak, ekonomik gelişim ve finansal istikrara katkıda bulunacaktır (Yılmaz, 2011, ss. 1-2).

3.5.2. Finansal Farkındalığın Tüketicilere Faydaları

Finansal anlamda daha iyi bilgi sahibi olmak, birinci derecede bilgiyi nereden elde edeceğine dair tüketicinin bilinçlenmesini sağlayacak, ikinci olarak da elde ettiği bilgiyi nasıl kullanacağı konusunda tüketiciye yardımcı olacaktır. Bu şekilde elde edilen bu bilgiler tüketicilerin daha bilinçli kararlar vermesine yardımcı olacaktır (Satoğlu, 2014, s. 37).

3.6. Finansal Eğitim

Finansal farkındalığı ve okuryazarlığı artırmanın temel yollarından biri, finansal eğitimidir. Dolayısıyla finansal eğitim ile amaçlanan, bireyi finansal okuryazar yapmaktır. Finansal eğitim sadece riskleri azaltmakla kalmakta, aynı zamanda bireylerin hem daha ucuz ve hem de daha kaliteli finansal ürün ve hizmet talep etmelerine, finans piyasalarında şeffaflığın artmasına, alınan kararların doğruluk oranının yükselmesine ve piyasalarda likidite ve derinliğin artmasına da fırsat sağlamaktadır (Satoğlu, 2014, s. 11).

Finansal eğitim, beraberinde, bireylerin karar ve seçimlerinde bilgi, veri kullanmasını, finansal kavram ve terimlere aşina olmasını, finansal ürün ve konularda tercih yapmasını içermektedir. Finansal eğitim tüketici koruma gibi bir amaca doğrudan hizmet etmese de, dolaylı olarak finansal tüketicilerin yasal düzenleme ve uygulamalardan haberdar olmasını sağlayabilir (Bayram, 2010, s. 19).

Finansal eğitim için en yaygın olarak kullanılan tanım OECD tarafından ya-

pılandır. OECD, finansal eğitimi şöyle tanımlamaktadır, "Finansal eğitim, finansal tüketicilerin veya yatırımcıların finansal ürünler ve kavramlara dair anlayışlarını geliştirdikleri ve finansal risk ve fırsatların farkına varmak, bilgiye dayalı kararlar vermek, yardım almak için nereye başvurabileceklerini bilmek ve finansal refahlarını yükseltmek için etkili davranışlarda bulunabilmek amacıyla bilgi, öğretim ve/veya objektif tavsiyeler sayesinde yeteneklerini ve kendine güvenlerini geliştirdikleri bir süreçtir." (Satoğlu, 2014, s. 11).

Finansal eğitim kavramı, bireysel yatırımcıların tasarruf motivasyonunun artırılmasını, yatırımlarını yönetmesini, finansal kuramlarla doğru ilişkilerin kurulmasını, finansal dolandırıcılık girişimlerine karşı bilinçlendirme konusunda bireylerin finansal güvenliklerini sağlamayı amaçlayan ve devamlılık gerektiren dinamik bir süreçtir. Başka bir ifadeyle finansal eğitim, toplum genelinde finansal okuryazarlığı artıran ve bireylerde asgari finans kültürünün oluşmasına hizmet eden, finansal eğitim öğretim faaliyetlerinin tamamı olarak ifade edilebilir (Altıntaş, 2008, s. 25).

3.7. Finansal Eğitimin Önemi ve Amacı

Finansal eğitimin önemi, finansal piyasalardaki gelişmeler, demografik, ekonomik ve politik değişimler sonucu artmıştır. Yeni ürünler sunuldukça finansal piyasalar daha karmaşık hale gelmektedir. Tüketiciler, günümüzde özellikle elektronik bankacılık sayesinde bankacılık işlemlerine daha kolay erişim sağlayabilmektedirler. Bu gelişmeler, tüketicilerin tasarruf etme ve emeklilik dönemleri için uygun yatırımlar yapma gibi konularda önemli sonuçlar doğurmaktadır (Satoğlu, 2014, s. 35).

Finansal eğitim, tüm yaş ve gelir gruplarından insanlara katkı sağlayabilmektedir. Finansal eğitim, işe yeni başlamış bir yetişkinin gelir ve giderlerini bütçeleme yaparak kontrol altında tutmasına, ailelerin gelecek yaşamlarını düşünerek birikim ve yatırım yapmasına ve çocuklarının daha iyi bir eğitim almasına, finansal risk ve getirilerin farkında olarak finansal kararlar almaya yardım eder. İhtiyaç ve bu ihtiyaçları giderme yollarını bilen tüketiciler ise, ekonominin verimli çalışmasına yol açmaktadır. Böylece finansal piyasalarda rekabetin gelişmesi, yenilikçi ürün ve hizmetlerin piyasaya sunumu kolaylaşır (Bayram, 2010, s. 20).

OECD tarafından finansal eğitimin önemini artıran faktörler şu şekilde sıralanmaktadır:

- **Finansal ürünlerin karmaşıklığı:** Günümüzde tüketiciler çeşitli finansal ürünlerle karşı karşıyadır. Tüketici için bunların hangisinin kaliteli olduğunu değerlendirmek zordur.
- **Finansal ürünlerin sayısında artış:** Özellikle teknolojide yaşanan geliş-

meler çok çeşitli ürünlerin ortaya çıkmasına sebep olmuş, bu durum da tüketicinin bu ürünlere erişimini kolaylaştırmıştır.

- Nüfus artışı ve yaşam süresinin uzaması: Nüfusun artması ve bunun yanında insanların yaşam sürelerinin uzaması, emeklilik dönemi gelen neslin çoğalması ve bu emeklilerini gelirlerini bir şekilde sağlayacak olan genç neslin azalması anlamına gelmektedir. Özellikle OECD ülkelerinde bu durum çok önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Emeklilik sisteminde yapılan değişiklikler: Günümüzde bireyin emeklilik döneminde değerlendireceği geliri veya yapacağı yatırımı konularında temel finans bilgisinin olması gerekmektedir.
- Finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olması: Özellikle OECD ülkelerinde yapılan anketler, toplumda finansal okuryazarlık düzeyinin özellikle, az eğitilmiş ve düşük gelir düzeyine sahip bireylerde düşük olduğunu göstermiştir (Satoğlu, 2014, s. 35).

4. FİNANSAL OKURYAZARLIK KAVRAMI

Karmaşık finansal kararların fazlaştığı günümüz dünyasında, finansal okuryazarlık bütün tüketiciler için hayati bir beceri olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle, bireylerin finansal okuryazarlık seviyelerinin bu karmaşık finansal araçları anlayabilecek noktaya çıkarılması elzemdir. Finansal okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesi bir yandan davranışsal eğilimlerin neden olduğu hataların azaltılmasına böylece bireylerin kendi durumlarına en uygun finansal kararları almasına yardım ederken, diğer yandan iletişim ve bunun getirdiği kaldırıcı etkisi ile düzenleyici otoritelerin daha güçlü bir konuma gelmesini sağlamaktadır (Temizel & Bayram, 2011, s. 75).

4.1. Finansal Okuryazarlığın Tanımı

Türkçede finansal okuryazarlık kavramı, İngilizce financial literacy teriminin karşılığı olarak genel kabul görmüştür. Okuryazar kimse bir konu hakkında bilgi sahibidir. Dolayısıyla, finansal okuryazar kişi de finansal konularda bilgi sahibidir. Finansal konularda bilgi sahibi olmak için bilginin ileri düzeyde olmasına gerek yoktur; temel düzeydeki bilgi finans piyasalarında finansal okuryazarlığın öncelikli şartıdır. Bununla beraber, sadece bilgi sahibi olmak finansal okuryazar olmaya yetmez. Finansal bilgi, tutum ve davranışlara yansıtıldığı sürece okuryazarlıktan söz edilebilir (Gökmen, 2012, s. 18).

Finansal okuryazarlık kavramı; bütçeleme, tasarruf, yatırım, ödünç alma/verme, sigortalama, çeşitlendirme ve gelir-gider eşleştirmesi ile ilgili konular gibi finansal müşterilerin finansal ürün/hizmet ve kavramlar hakkında bilgi ve becerilerini geliştirmelerini, finansal risk ve fırsatları daha iyi görmelerini, daha bilinçli tercih yapmalarını, nereden yardım almaları gerektiğini ve finansal refahlarını artırmak için bunun dışındaki diğer tüm

faaliyetleri etkin bir şekilde yapmalarını sağlayan bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Temizel, 2010, ss. 5-7).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) tanımına göre finansal okuryazarlık; "İktisadi hayata katılımın sağlanması ve birey ile toplumun finansal refahının iyileştirilmesi amacıyla, çeşitli finansal durumlarda etkili kararlar verebilmek için finansal kavramların bilgi ve anlayışı ile bu bilgi ve kavrayışı uygulama becerisi, motivasyonu ve güvenidir" (Satoğlu, 2014, s. 8).

Finansal okuryazarlık, bireyin finansı anlayabilme yetisi olarak ifade edilir. Daha açık bir ifadeyle, bireyin daha doğru finansal kararlar alması için sahip olması gereken finansal bilgi ve yeteneklerdir. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD) tanımına göre finansal okuryazarlık, finansal ürünler ve kavramlar hakkında finansal tüketicilerin bilgilendirilmesini veya finansal risk ve çeşitli alternatifler arasında seçim yapabilecek farkındalığa sahip olmasını temin ederek finansal refahını artırma sürecidir. Remund (2010) finansal okuryazarlığın farklı tanımlarını yapmış ve bunları beş kategoride sınıflandırmıştır:

- Finansal kavramlarla ilgili bilgi
- Finansal kavramlarla ilgili iletişim kurabilme kabiliyeti
- Kişisel finans yönetimi yeteneği
- Doğru finansal kararlar verme kabiliyeti
- Finansal ihtiyaçlar için verimli planlama yapabilme kararlılığı (Kılıç, Ata & Seyrek, 2015, s. 130).

4.2. Finansal Okuryazar Olabilme Koşulları

Finansal okuryazarlık finans alanında bir uzman olmak anlamına gelmediği gibi, finansal okuryazar kişinin de finans uzmanı olması gerekmemektedir. Finansal okuryazar olabilmek için temel düzeyde finansal kavram ürün ve uygulamalara ilişkin bilgi sahibi olma şartı aranmaktadır. Finansal okuryazar, kendisine, ailesine ve çevresine yetecek kadar finansal bilgiye ve davranışlara sahip olan bireydir. Finansal okuryazar olan bir kimseden hisse senedi veya tahvil değerlemesini bilmesi beklenmemeli, en azından hisse senedinin ne olduğunu, hisse senedi ile tahvil arasındaki farkı bilmesi yeterlidir (Gökmen, 2012, s. 23).

Dolayısıyla, finansal okuryazar bir kimse aşağıdaki bilgi, beceri, tutum ve davranışlara sahip olmalıdır:

- Parasını iyi yönetebilmelidir.
- Finansal sistemin işleyişini anlayabilmelidir.

- Finansal planlar yapabilmelidir.
- İyi iletişim kurabilmelidir (Gökmen, 2012, s. 24).

Finansal okuryazar olabilmek için temel düzeyde finansal kavram ve ürünlere, uygulamalara ilişkin bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Amerika'da finansal okuryazarlık konusunda Başkan'a rapor hazırlayan komite, bireylerin finansal okuryazar sayılabilmesi için aşağıdaki kavramlar hakkında bilgi sahibi olarak şu yetenekleri taşıması gerektiğini belirtmektedir:

- Sermaye piyasası sistemi ve finansal kurumlar
- Nakit akım yönetimi ve sürekliliği sağlama
- Kaynaklar ve öncelikleri göz önüne alarak harcama planı yapma
- Acil durumlar için fon oluşturma ve nedenleri
- Ev sahibi olma ve ev kiralama karar süreci
- Çeşitli finansal riskleri tanıma ve tanımlama
- Hırsızlık ya da finansal sahtekarlık gibi durumlardan korunma
- Temel yatırım araçları, risk ve getiri ilişkisi, doğru zamanda doğru nedenlerle yatırım yapma
- Ölüm, sakatlık gibi beklenmedik durumlara ilişkin plan ve sigorta
- Bireysel emeklilik ve emeklilik planlama (Er ve Diğerleri, 2014, ss.115-116).

Finansal okuryazar olabilmek için gereken yetenekler üç grupta değerlendirilebilir:

- Finansal Bilgiyi Arama Becerileri
- Finansal Bilgiyi Değerlendirme Becerileri
- Doğru Finansal Kararlar Alabilmek İçin Finansal Bilgiden Yararlanma Becerileri (Temizel, 2010, s. 8).

4.3. Finansal Okuryazarlığın Önemi

Finans piyasalarında ortaya çıkan yeni finansal enstrümanları, uygulamalardaki çeşitlenmeyi ve böylece daha karmaşık finansal ürünlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu durum başta birey ve hane halkı olmak üzere ekonomik sistem içerisinde finansal karar alanların gerek gündelik yaşamlarına gerekse uzun dönemli planlarına ilişkin algı, tutum ve davranış sürecinde önemli bir rol oynamaktadır (Ergün, Şahin & Ergin, 2014, ss. 849-850).

Finansal okuryazarlık her yaş ve gelirdeki tüketiciye fayda sağlayabilir. İş hayatına yeni başlayan genç bireylere bütçeleme ve tasarruf konusunda

temel araçları sağlama imkanı verir. Böylece harcama ve borçlanmalar kontrol altına alınabilir. Finansal okuryazarlık ailelere kendilerine bir ev almak ve/veya çocuklarının eğitimi için tasarruf disiplini elde etmede yardımcı olabilir. Daha yaşlı çalışan bireylere akılcı yatırımlar yapmaları konusunda bilgi ve beceri kazandırarak rahat bir emeklilik dönemi için hem kendi emeklilik planları hem de kişisel tasarruf planları ile yeterli tasarruf sahibi olmalarını garanti altına alabilir. Finansal okuryazarlık düşük gelir grubundaki bireylere de yapabilecekleri büyük tasarrufu yapmaları ve finansal olmayan kurumlar tarafından ücretlendirilen finansal işlemlerdeki yüksek komisyonlardan (örneğin, çeklerin nakde çevrilme hizmetleri) kaçınmaları hususunda yardımcı olabilir. Yatırım için parası olan tüketiciler için, finansal okuryazarlık takas risk ve getiri, bileşik faiz değeri gibi temel finansal bilgiler ile birlikte, çok özel yatırım tercihlerinin avantaj ve dezavantajlarının daha doğru şekilde karşılaştırılabilme imkânı sunar (Temizel, 2010, s. 25).

Finansal okuryazarlık kavramı üniversite öğrencileri için de önemlidir. Günümüz üniversite öğrencileri de faturalarını banka aracılığı ile ödemek, kredi kartı kullanmak, harç ödemelerini internet bankacılığı ile yapmak, seyahat sigortası ve sağlık sigortası yaptırmak, eğitim kredisi almak şeklinde finansal ürünleri kullanmaktadır (Temizel & Bayram, 2011, s. 84).

Finansal tüketicilerin finansal işlemlerini serbest piyasa koşullarında güvenle yürütmelerinde ve finansal kurumların etkin çalışabilmesinde finansal okuryazarlığın büyük önemi vardır (Temizel, 2010, s. 11).

Finansal okuryazarlık, bireylerin çalışma hayatındaki istikrarsızlık, sosyal güvenlik sorunları, bireysel sorumlulukların artması, borçlanma, daha uzun bir ömür beklentisi gibi faktörler nedeniyle de ön plana çıkmaktadır. Bu nedenler makro bazda düşünüldüğünde finansal okuryazarlığı ortaya çıkaran ekonomik, sosyal ve politik nedenler olduğu anlaşılmaktadır. Ekonomik nedenler içinde finansal piyasaların yapısının değişiklik göstermesi; sosyal nedenler içinde boşanma gibi demografik verilerin değişmesi; politik nedenler içinde ise sosyal güvenlik kurumlarının değişmesi gibi nedenler bulunmaktadır (Bayram, 2015, s. 107).

4.4. Finansal Okuryazarlığın İşlevi

Finansal okuryazarlığın geliştirilmesi, mevduat, yatırım ve sigorta gibi araçlara olan güvenin artmasına katkı sağlayabilir. Tüketicilerin bilgilendirilmiş olarak finansal işlerini ve işlemlerini serbest piyasa koşullarında güvenle yürütmelerinde ve finansal kurumların etkin olarak çalışmasında finansal okuryazarlığın önemi bulunmaktadır. Bu konunun daha geniş bir biçimde ele alınması tüketicilerin finansal farkındalık içinde olmasını gerektirmektedir. Bu nedenle, bireysel finansal bilgi, yetenek, tutum ve davranışların,

seçilecek uygun finansal araç ve ürünlerin yönetiminde işlevi bulunmaktadır. Bu finansal bilgi içinde finansal terimler, kavramlar ve en temel düzeyde bireysel ya da aile bütçesinin yönetimi konusunda temel yetenekler yer almaktadır. Finansal okuryazarlık eğitimi bu konuda tüketicilere yardım eden, uygun finansal kararlar alabilmesini sağlayan, yasal düzenleme ve politikalarından haberdar olarak tüketicinin korunmasını sağlayan bir işlev taşımaktadır (Bayram, 2010, s. 18).

4.5. Finansal Okuryazarlığın Makroekonomik Etkileri

Toplumumuzda finansal farkındalık ve okuryazarlık oranı giderek arttıkça, dünyanın en büyük ekonomilerinden biri olma doğrultusunda verimlilik ve etkinlik başlıklarına ulaşmak da mümkün olacaktır. OECD'nin PISA (Programme for International Student Assessment) olarak isimlendirdiği araştırma, üye ülkeler arasında yıllardır yapılmaktadır. Buna araştırmaya göre, Türkiye matematikte ve fen bilimleri gibi okuma alanlarında çoğu zaman OECD ortalamalarının altında kaldığı belirtiliyor. Tasarruf bilincinin artmasından, işletmelerimizin büyümesine kadar birçok yerde matematiğin bir alt kolu olan finansal matematik veya ticari matematik karşımıza çıkmaktadır ve Cari Denge (Açık), GSYİH gibi makro kalemlerde de payları ve etkileri çok fazladır. Paranın zaman değerini, diğer bir ifade ile alternatif fırsat maliyetinin karşılığı olan fiyatı diğer bir ifadeyle faizi dikkate alan finansal matematik, finansal yönetim ile beraber, bireylerin ve kurumların hayatında önemli bir rol oynamaktadır (Dirican, 2013, para. 1-3).

Bu bağlamda, finansal matematiğe hâkimiyet, günlük hayatımızda birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Mevduat faiz oranı ile tahvil getirisini mukayese etmekten tutun da, ihtiyaç kredisinden mortgage ev kredisi hesaplamasına kadar birçok başlıkta hayatımızda karşılaşırız. Kurumlar için iskonto, faiz oranı hesabından bileşik faize kadar, işletmenin güncel ve yatırım projelerinde çok önemli noktalarına temas eden bu kritik başlıklar, sürdürülebilirlik veya kapanma noktasına kadar etki etmektedir. Finansal planlama ve yönetim ile gereksiz kredi kullanımı, fazla miktarda kredi kullanımı, yüksek fiyattan kredi kullanımı gibi konulardan kurtulmak mümkün olabilecektir. Keza, birikim ve yatırımlarda da doğru fiyatlandırma ile sağlıklı karşılaştırma yapma olanağı doğacaktır. Bu şekilde, alternatif fırsat maliyeti, bir durumdan vazgeçmenin ya da bir durumu tercih etmenin, vazgeçilene ya da tercih edilene göre mevcut ile arasındaki lehte ya da aleyhte oluşabilecek farktır, şeklinde özetlenebilir. Yani, farklı faiz oranları, gizli maliyetler, farklı vadeler, vergi, harç, döviz kuru, parite, mekan gibi değişiklikler mutlaka getiri veya maliyet hesaplamalarına dahil edilmelidir. Bu nedenlerle, finansal yönetimin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için "Finansal Farkındalık ve Okur Yazarlık" hayatımızda büyük önemli bir şekilde yer almaktadır. Günümüzde var olan ekonomik ve finansal krizlerde, bu olgu başarı

ve başarısızlık arasındaki ince çizgi olarak her geçen gün incelemeye devam ediyor (Dirican, 2013, para. 6, 8, 11).

4.6. Türkiye’de Yapılan Finansal Okuryazarlık Çalışmaları

Finansal okuryazarlığın bir ülkede gelişmiş olması, o ülkede uygulanan ekonomik politikalar ile kamu otoritelerinin uygulamalarının başarısından tutunda tasarruf düzeyinin artırılmasına, bireylerin mutluluğundan finansal kurumların hizmet çeşitliliğine birçok unsuru olumlu yönde etkilemektedir. Bu öneminden dolayı finansal okuryazarlık ve yatırımcı eğitimi birçok ülkede, hem kamu kuruluşlarının hem de özel sektörün ilgi alanı içerisindedir. Türkiye’de finansal okuryazarlık sadece bir sivil toplum hareketi ve özel sektörün hizmet pazarlama aracı olmaktan çıkmış, devlet politikalarında yer verilen için bir yatırım aracı olmaya başlamış durumdadır (Bayram, 2015, s. 110).

Türkiye, uzun yıllar süren bir yüksek enflasyon ve faiz döneminden geçmiştir. Bu dönemde, faiz oranlarında, döviz kurlarında, enflasyonda, ekonomik büyüme oranlarında ve çeşitli yatırım araçlarında sert dalgalanmalar yaşanmıştır. Bu uzun belirsizlik dönemi müteşebbisleri, doğal olarak kısa vadeli düşünmeye ve daha az riskli olduğunu varsaydıkları yatırım enstrümanlarını (döviz, altın, kısa vadeli mevduat, vb.) tercih etmeye yönlendirmiştir. Sonuç itibarıyla, günümüzde orta yaş ve üzerindeki neslin yatırım alışkanlıkları olumsuzluklarla dolu bir ortamda şekillenmiştir (Satoğlu, 2014, s. 54).

Türkiye’de eksikliği hissedilen en önemli hususlardan birisi, yetişkinlerin finansal okuryazarlık düzeyine dair yeterli bilgi ve güvenilir bir istatistiğin bulunmamasıdır. Ayrıca, ilköğretim, ortaöğretim ve üniversite düzeyinde öğrenim gören gençler arasında da yapılmış herhangi bir araştırma da bulunmamaktadır. Yetişkinlerin ve gençlerin hangi finansal konularda yeterli bilgi birikimine sahip olmadıkları tespit edildiği takdirde, bu kesime yönelik olarak uygulanması düşünülen finansal eğitim programlarının verimliliği de artması söz konusudur (Altıntaş, 2008, s. 160).

İlköğretim, ortaöğretim, bazı kamu ve vakıf üniversitelerinin genel eğitim müfredatları incelendiğinde, genel müfredat içerisinde yer alan mevcut ders içeriklerine finansal eğitim konusu dahil edilmediği görülmektedir. Bu durum bireysel finansal yönetim konusunda üniversite mezunu bir gencin sağlıklı finansal kararlar verebilecek temel bilgi birikiminden yoksun olarak hayata atılmasına yol açmaktadır (Satoğlu, 2014, s. 55).

Finansal eğitim konusuna yeterince önem verilmemesinin başında, finans piyasalarının sistematik altyapısının oluşturulmasının gecikmesi ve makro ekonomik istikrarın sık sık bozulması gösterilebilir. Ayrıca, ulusal siyasi

ve ekonomik gelişmeler, finansal eğitim konusuna yoğunlaşması gereken kamu ve özel kuruluşların, konuyu ikinci plana atmasına yol açmaktadır (Altıntaş, 2008, s. 163).

Türkiye’de finansal okuryazarlığın geliştirilmesi ve erişimi ile ilgili yapılan çalışmalar kısaca şöyledir;

- ✓ Finansal Eğitim ile ilgili Başbakanlık tarafından Haziran 2014’te ‘Finansal Erişim, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması Stratejisi ve Eylem Planları’ konulu genelge Resmi Gazete’de yayınlandı.
- ✓ Denizmen’in başkanlığında 2012 yılında Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER) kurulmuştur.
- ✓ T.C. Kalkınma Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Visa Europe ve Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği gençler arasında finansal bilinci geliştirerek sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamak amacıyla bir araya gelerek “Paramı Yönetebiliyorum Projesi”ni hazırlamıştır.
- ✓ T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İSMEK ortaklığında ve Doğuş Grubu’nun sponsorluğunda faaliyete geçen, “İstanbul Finans Merkezi Yolunda Hedef 20.000 Kadın” projesi de 2011 yılında ilk etap tamamlandı. Finansal okuryazarlık çalışmalarının Türkiye’deki kadınlara yönelik düzenlenen ilk ve tek platformu “Para Durumu” kapsamında, yaklaşık 10 bin kadın katılımcıya ulaşıldı.
- ✓ Borsa İstanbul ile Anadolu Üniversitesi’nin işbirliğinde borsa ve sermaye piyasalarına dair farkındalık ile finansal okuryazarlığın artırılması amacıyla programlar, eğitimler, tanıtımlar, faaliyetler ve diğer çalışmaların gerçekleştirilmesi amacıyla protokol imzalanmıştır. Bu protokol kapsamında 2013 Bahar döneminden beri, Anadolu Üniversitesi e-sertifika programı kapsamında Temel Düzey Finansal Okuryazarlık ve İleri Düzey Finansal Okuryazarlık programları sunulmaktadır.
- ✓ Bir özel ticaret bankası Kültür yayınlarının satışının yapıldığı kütüphanede gençlere ücretsiz finansal okuryazarlık eğitimleri düzenlemektedir (Bayram, 2015, s. 111).

4.7. Dünyada Yapılan Finansal Okuryazarlık Çalışmaları

Finansal okuryazarlık seviyesinin düşüklüğü sadece ülkemize özgü bir sorun değildir, finansal piyasaları gelişmiş ülkelerde dahi bu sorun araştırmalarla ortaya konulmuş ve finansal okuryazarlık düzeyini artırmaya yönelik kampanyalar başlatılmıştır.

Burada amaç, kişilerin sadece finansal konulara ilişkin bilgi seviyesinin artırılması değil, finansal durumunu değerlendirip iyileştirebilmek için planlar yapabilme, gerekli bilgiye erişip kullanabilme, finansal piyasalardaki tehli-

kelerden kendini koruma, finansal hizmetler piyasasına daha fazla katılım için gereken bilgi donanımına sahip olmalarını sağlamak en önemli faktördür (Taşçı, 2011, ss. 95-96).

Gelişmiş ülkeler başta olmak üzere, son yıllarda dünyada finansal okuryazarlık konusuna yoğun ilgi gösterilmektedir. Bu tür ülkelerde vatandaşların finansal bilgi birikimi ve donanımının geliştirilmesi maksadıyla, finansal açıdan bilinçli bireylerin, kendilerine olduğu kadar toplumun çıkarlarına da hizmet edeceği varsayımıyla, kamu ve özel teşebbüs birlikte hareket etmektedir. Bunun dışında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, Dünya Bankası, Avrupa Birliği gibi kuruluşlar da konunun önemini dünya genelinde kabul görmesi ve anlaşılması için yoğun faaliyet içerisinde bulunmaktadır (Altıntaş, 2008, s. 159).

Finansal okuryazarlık, ABD, İngiltere, Japonya gibi gelişmiş ülkelerin yanında Türkiye’de dahil gelişmekte olan ülkelerde ekonominin ve piyasaların sağlıklı gelişmesine katkıda bulunmaya yönelik olarak yürütülen alternatif ve stratejik çalışma alanlarından biridir. Ülke uygulamalarında genel olarak, finansal konuların mevcut derslerin içinde bir ünite ya da kazanım olarak yer aldığı, öğrencilerin bu konuları daha iyi kavrayabilmeleri ve daha etkin öğrenebilmeleri için yazılı doküman dışında internet siteleri, on-line oyunlar, okul dışı aktiviteler gibi yöntemlerin benimsendiği görülmektedir (Taşçı, 2011, s. 98).

Yapılan araştırmalar, finansal okuryazarlık seviyesinin dünya genelinde düşük seviyelerde olduğuna dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili araştırmaların çoğunluğu ABD’de yapılmakta, diğer ülkelerde de çeşitli araştırmalar yapılmakta ve giderek çalışmalar artmaktadır.

5. TÜRKİYE’DEKİ FİNANSAL OKUYAZARLIĞIN VE FİNANSAL FARKINDALIĞIN DURUMU: PİLOT İL KAHRAMANMARAŞ’TA BİR ALAN ÇALIŞMASI

Bu bölümde, araştırmacının amacı yöntemi, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, araştırmacının hipotezleri hakkında bilgi verilecektir.

5.1. Araştırmanın Amacı

Türkiye’deki finansal okuryazarlığın ve finansal farkındalığın durumunu üzerine bilgi edinilmesi amacıyla pilot bölge olarak seçilen Kahramanmaraş’ta çalışan kesime yönelik yapılan bu araştırma; çalışan kesimin finansal piyasalarda yatırım yapması konusunda finansal okuryazarlık ve finansal farkındalık durumlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca demografik unsurların finansal okuryazarlık ve finansal farkındalık arasındaki ilişkiyi ortaya koymak araştırmacının amaçları arasındadır.

5.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın bu kısmında; üçüncü ve dördüncü bölümde verilen teorik bilgiler veri alınarak, Kahramanmaraş'ta çalışan kesime uygulanan anket çalışmasından yola çıkarak, finansal bilgileri ve duyarlılıkları düzeyinde çalışanların finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık durumu ölçülmeye çalışılmıştır

Yöntem başlığı altında; araştırmanın örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin analizi, araştırmanın modeline dair bilgiler bulunmaktadır.

5.3. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Kahramanmaraş'ta çalışan memur, esnaf, işçi ve diğer meslek grupları oluşturmaktadır. Araştırma için toplamda 500 adet anket formu gönderilmiş ve bunların 100 tanesi internet erişimi yoluyla yapılmıştır. Çalışanlara gönderilen anketlerden 324 tanesi anketleri cevaplayarak geri dönüş yapmıştır.

5.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmada "Finansal farkındalık", "Finansal okuryazarlık" ölçeği ve demografik özellikleri içeren anket formu kullanılmıştır. Ayrıca ilgili konulara yönelik literatür taraması yapılmış, teorik temel ve yazınlar oluşturulmuştur.

5.4.1. Finansal Farkındalık Ölçeği

Finansal farkındalık ölçeği, Finansal Tutumlar başlığını taşımakta olup, Onur (2014) tarafından oluşturulmuştur. Ölçek 18 sorudan oluşmaktadır ve bu sorular 5 dereceli likert tipi ile cevap aranmıştır.

Ölçekte; 1. Kesinlikle Katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Kararsızım, 4. Katılıyorum, 5. Kesinlikle Katılıyorum seçenekleri yer almıştır.

5.4.2. Finansal Okuryazarlık Ölçeği

Finansal Okuryazarlık ölçeği Gerek ve Kurt tarafından oluşturulmuştur. Ölçeğe dair 33 soru anket formuna dâhil edilmiştir ve 5 dereceli likert tipi ile cevap aranmıştır. Ölçekte; 1. Kesinlikle Katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Kararsızım, 4. Katılıyorum, 5. Kesinlikle Katılıyorum seçenekleri yer almıştır. Finansal Okuryazarlık ölçeği; Ekonomi bilgisi, Ekonomik akılcılık, Toplumsal ekonomik yansımalar, Bireysel ekonomi planlama olmak üzere 4 alt ölçekten oluşmaktadır.

5.4.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırma örnekleminin dağılımlarının incelenebilmesi adına oluşturduğumuz demografik özellikleri belirleyen formda; cinsiyet, yaş, meslek, eğitim

durumu, aylık gelir düzeyi, kredi kartı kullanımına, bireysel emeklilik sistemine katılımına ve internet bankacılığı kullanımına yönelik 8 adet soru bulunmaktadır.

5.5. Verilerin Analizi

Bilgisayar ortamında kontrolden geçilerek analize hazır olan veriler, SPSS paket programı ile frekans, aritmetik ortalama, karşılaştırma, regresyon ve kolerasyon analizi, anova ve t-testi analizleri de yapılmış olup bu veriler tablolar şekline dönüştürülerek yorumlanmıştır.

5.6. Araştırmanın Hipotezleri

Bu bölümde araştırmamız ile amaçlanan ve araştırma ile elde edilmek istenen varsayımlara yer verilmektedir. Araştırmamıza yön vermesi, ilgili ve doğru analizin uygulanması için hipotezler kurulmuştur.

H_1^1 : Cinsiyet ile finansal farkındalık arasında anlamlı bir fark vardır.

H_1^2 : Cinsiyet ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir fark vardır.

H_1^3 : Kredi kartı kullanımı ile finansal farkındalık arasında anlamlı bir fark vardır.

H_1^4 : Kredi kartı kullanımı ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir fark vardır.

H_1^5 : Bireysel emeklilik sistemine katılım ile finansal farkındalık arasında anlamlı bir fark vardır.

H_1^6 : Bireysel emeklilik sistemine katılım ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir fark vardır.

H_1^7 : İnternet bankacılığı kullanımı ile finansal farkındalık arasında anlamlı bir fark vardır.

H_1^8 : İnternet bankacılığı kullanımı ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir fark vardır.

H_1^9 : Finansal farkındalık ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişki vardır.

H_1^{10} : Finansal farkındalığın finansal okuryazarlığa etkisi vardır.

H_1^{11} : Meslek durumunun finansal farkındalık boyutuna etkisi vardır.

H_1^{12} : Meslek durumunun finansal okuryazarlık boyutuna etkisi vardır.

H_1^{13} : Eğitim durumunun finansal farkındalık boyutuna etkisi vardır.

H_1^{14} : Eğitim durumunun finansal okuryazarlık boyutuna etkisi vardır.

H_1^{15} : Aylık gelir durumunun finansal farkındalık boyutuna etkisi vardır.

H_1^{16} : Aylık gelir durumunun finansal okuryazarlık boyutuna etkisi vardır.

H_1^{17} : Yaş durumunun finansal farkındalık boyutuna etkisi vardır.

H_1^{18} : Yaş durumunun finansal okuryazarlık boyutuna etkisi vardır.

5.7. Araştırmanın Bulguları Ve Yorumları

Araştırmanın bu kısmında, elde edilen verilerin istatistiksel analiz sonuçlarına yer verilmektedir.

5.7.1. Araştırmanın Demografik Verilerine İlişkin Analizler

Araştırma örnekleminin demografik değişkenlere göre dağılımlarına ilişkin frekans ve yüzdeler aşağıda sunulmuştur.

Tablo-1: Çalışanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	Oran %
Erkek	193	59,6
Kadın	131	40,4
Toplam	324	100

Anket çalışmamıza katılan 193 tanesi (yüzde 59,6) erkek, 131 (yüzde 40,4) tanesi kadın olmak üzere 324 çalışandan oluşmaktadır.

Tablo-2: Çalışanların Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	N	Oran %
20 ve altı	34	10,5
21-30	165	50,9
31-40	77	23,8
41 ve üzeri	48	14,8
Toplam	324	100

Anket çalışmamıza katılan çalışanların (yüzde 10,5)'ini 20 ve altı yaş arası 34 kişi, (yüzde 50,9)'unu 21-30 yaş arası 165 kişi, (yüzde 23,8)'ini 31-40 yaş arası 77 kişi, (yüzde 14,8)'i 41 yaş ve üzeri yaş grupları arasında 48 kişiden oluşturmaktadır. Tablodan da görüldüğü gibi çalışanların yüzde 85,2'lik oranıyla çalışanların genç ve orta yaşta olduğu söylenebilir. Genç ve orta yaş aralığında toplam 276 kişi bulunmaktadır ve ankete katılanların büyük çoğunluğu genç ve orta yaş grubundan oluşmaktadır.

Tablo-3: Çalışanların Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslek	N	Oran %
Memur	110	34,0
Esnaf	33	10,2
İşçi	85	26,2
Diğer	96	29,6
Toplam	324	100

Finansal okuryazarlığın ve finansal farkındalığın durumu anketimize katılan çalışan kişilerin mesleki durumları; yüzde 34'ü (N=110) memur, yüzde 10,2'si (N=33) esnaf, yüzde 26,2'si (N=85) işçi, yüzde 29,4'ü (N=96) ise diğer meslek gruplarında faaliyet göstermektedir. Çalışmamıza katılan çalış-

şanların memur ve diğer meslek gruplarında olmak üzere toplam 206 kişi ile yüzde 63,6 olarak yer almaktadır.

Tablo-4: Çalışanların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	N	Oran %
Lise	79	24,4
Üniversite	203	62,7
Lisansüstü	24	7,4
Diğer	18	5,6
Toplam	324	100

Çalışmaya katılan kişilerin eğitim durumları, yüzde 24,4'ü 79 kişi ile lise, yüzde 62,7'si 203 kişi ile üniversite, yüzde 7,4'ü 24 kişi ile lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. 18 kişi ise yüzde 5,6 ile diğer seçeneğini ifade etmiş olup, ilkokul, ortaokul mezunu veya doktora mezunu olduğunu belirtmiştir. Örneklemin eğitim durumuna göre dağılımı tablosu incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun yüzde 62,7'si (N=203) üniversite düzeyinde eğitime sahip olduğu görülmektedir. Bu da çalışanların eğitim düzeylerinin yüksek olduğunu ifade etmektedir.

Tablo-5: Çalışanların Aylık Gelirine Göre Dağılımı

Aylık Gelir	N	Oran %
1500TL den az	130	40,1
1501-2500 TL	94	29,0
2501-3500 TL	70	21,6
3501TL ve üstü	30	9,3
Toplam	324	100

Finansal okuryazarlığın ve finansal farkındalığın durumu anketimize katılan çalışan kişilerin verdiği cevaplara göre, yüzde 40,1'i (N=130) 1500TL den az, yüzde 29'u (N=94) 1501-2500TL arası, yüzde 21,6'sı (N=70) 2501-3500TL arası, yüzde 9,3'ü (N=30) 3001TL ve üzeri gelir kazanmaktadır. Genel olarak tabloya bakıldığında çalışanların çoğunluğu 1500TL den az veya 1501-2500TL arasında maaş aldığı görülmektedir.

Tablo-6: Çalışanların Kredi Kartı Kullanımına Göre Dağılımı

Kredi Kartı Kullanımı	N	Oran %
Evet	248	76,5
Hayır	76	23,5
Toplam	324	100

Ankete katılan toplam 324 çalışanın yüzde 76,5'i (N=248) kredi kartı kullanımını sorusuna evet cevabını vererek kullandıkları, katılımcıların yüzde 23,5'i (N=76) ise hayır cevabını vererek kredi kartı kullanmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo-7: Çalışanların Bireysel Emeklilik Sistemine Katılımlarına Göre Dağılımı

Bireysel Emeklilik Sistemine Katılım	N	Oran %
Evet	131	40,4
Hayır	193	59,6
Toplam	324	100

“Bireysel emeklilik sistemine katılımınız var mı?” sorusuna ankete katılan 131 kişi (yüzde 40,4) evet olarak cevap verirken, 193 kişi (yüzde 59,6) hayır olarak cevap vermiştir. Genel olarak bireysel emeklilik sistemine katılım düşük olduğu görülmüştür.

Tablo-8: Çalışanların İnternet Bankacılığı Kullanımına Göre Dağılımı

İnternet Bankasının Kullanımı	N	Oran%
Evet	200	61,7
Hayır	124	38,3
Toplam	324	100

Çalışanların “internet bankacılığı kullanıyor musunuz?” soruna verdikleri cevaplarda 200 kişi (yüzde 61,7) evet derken, 124 kişi (yüzde 38,3) ise hayır cevabını vermiştir. Katılımcıların yarıdan fazlası internet bankacılığını kullandığı görülmektedir.

5.7.2. Güvenilirlik Analizleri

Katılımcıların anket formunda yer alan sorulara doğru cevaplar verip vermediğini inceleyebilmek için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik analizi sonuçları aşağıdaki gibidir:

Tablo-9: Ölçeğin Güvenilirlik Analizleri

Cronbach's Alpha	N of Items
,934	51

Tablo-9'da ölçeğin güvenilirlik katsayısı verilmiştir. Cronbach's Alpha katsayısı (0,934) olduğundan ve bu sayının $0.80 < a < 1.00$ aralığında yer almasından dolayı yüksek derecede güvenilir olduğu ifade edilebilir.

Tablo-10: Finansal Farkındalık Boyutu Güvenilirlik Analizleri

	Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Varyansı	Düzeltilmiş Toplam Kolerasyon	Madde Silindiğinde Alfa Değeri	Alfa Değeri
Harcamalarımda zorunlu ihtiyaçlarıma öncelik veririm.	68,9784	73,749	,399	,790	,801
Kredi kartına taksit uygulaması harcamalarımı artırır.	69,6914	73,626	,268	,801	
Promosyon ve indirimler alışverişlerde kredi kartı kullanımımı artırır.	69,6605	71,606	,371	,793	
Geliri artırmanın yolu parayı akıllıca kullanmaktır.	69,0741	72,725	,480	,785	
Satın alınan ürünlerin fatura, fiş, garanti belgelerini saklarım.	69,3210	72,361	,428	,788	
Alışverişte kredi kartı kullanmak kolaylık sağlar.	69,9198	75,950	,164	,809	
Kredi kartının maksimum limitine ulaşılmaması gerekir.	69,3241	72,263	,398	,790	
Kredi kartı borcunun tamamı ödenmelidir.	69,1914	71,654	,498	,784	
Yüksek miktardaki harcamalar (ev, araba almak gibi) için borçlanılabilir.	69,4907	74,653	,300	,796	
Borcum varken yeni bir borca girmek kötü bir durumdur.	69,0648	74,315	,395	,791	
Beklenmedik durumlar için kenara para koyulması gerekir.	69,0463	72,403	,541	,783	
Düzenli olarak tasarruf yapılmalıdır.	69,0586	74,049	,510	,786	
Yatırımların nereye yapılacağı konusunda aile üyelerinin fikrini alırım.	69,4259	73,892	,348	,793	
Gayrimenkule (ev, arsa, dükkan vs.) yapılan yatırım güvenlidir.	69,2099	74,717	,396	,791	
Sigorta, maddi ve manevi zararlara karşı güvence sağlar.	69,2377	74,337	,424	,789	
Sigorta yaptırmak can ve mala gelebilecek zararları azaltır.	69,6451	74,713	,257	,800	
Sigortasız bir araca binmek risklidir.	69,1667	73,836	,452	,788	
Para ile ilgili bilmediğim konuları öğrenmek isterim.	69,1574	72,870	,517	,784	

Tablo-10'da güvenilirlik analizinin finansal farkındalık boyutunun değeri (0,801) olarak tespit edilmiştir. Elde edilen cronbach'salpa değerleri incelendiğinde boyutun $0.80 < \alpha < 1.00$ aralığında olduğu için yüksek derecede güvenilirlik değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Ölçek yüksek derecede güvenilir olduğundan soruların çıkarılması gibi bir durum gerekmemektedir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda katılımcıların anketleri güvenilir şekilde doldurdıkları ifade edilebilir.

Tablo-11: Finansal Okuryazarlık Boyutu Güvenilirlik Analizleri

	Madde Siliğinde Ölçek Ortalaması	Madde Siliğinde Varyans	Düzeltilmiş Toplam Kolerasyon	Madde Siliğinde Alfa Değeri	Alfa Değeri
Döviz fiyatlarındaki değişimin ihracat ve ithalat üzerindeki etkilerini yorumlayabilirim.	121,1296	381,160	,578	,945	,946
IMF politikalarının ekonomi üzerindeki etkisini tartışabilirim.	121,3519	380,408	,592	,945	
Menkul kıymetler borsasındaki gelişmelerin ekonomiye etkisini anlayabilirim.	121,3241	378,659	,651	,944	
Uluslararası ekonomik kaynakların piyasaya etkisini anlayabilirim.	121,2099	378,656	,684	,944	
Ulusal finansal kaynakların ekonomiye etkisini anlayabilirim.	121,2438	377,764	,721	,943	
Enflasyon oranlarındaki değişimin ne ifade ettiğini anlayabilirim.	120,9691	380,891	,674	,944	
Dış ekonomik gelişmelerin ülke ekonomisine yansımalarını yorumlayabilirim.	121,0833	379,835	,694	,943	
Faiz oranlarının piyasaya etkisini anlayabilirim.	120,9506	382,295	,645	,944	
Ekonomik politikaların fayda ve maliyetlerini değerlendirebilirim.	121,1358	378,310	,699	,943	
Küçük, orta ve büyük ölçekli işletmelerin (KOBİ) ekonomik rollerini anlayabilirim.	121,1512	384,791	,565	,945	
Döviz ve altın fiyatlarında meydana gelen değişimin nedenlerini yorumlayabilirim.	120,9753	383,950	,626	,944	
Kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının ekonomik rollerini tanımlayabilirim.	121,0802	385,232	,589	,944	
Gelir dağılımı-ekonomi ilişkisini anlayabilirim.	120,9568	383,614	,641	,944	
Ekonomik tercihlerimin fayda ve maliyetlerini karşılaştırabilirim.	120,8210	383,925	,620	,944	
Parasal kaynaklarımı değerlendirerek akılcı (rasyonel) tercihler yapabilirim.	120,7500	385,272	,611	,944	
Sunulan hizmetleri ekonomik açıdan değerlendirebilirim.	120,5988	387,857	,598	,944	
Kar ve maliyetler arasındaki farkı anlayabilirim.	120,5988	388,136	,603	,944	
Genel tüketim harcamalarımı geliriime göre düzenleyebilirim.	120,5123	390,300	,515	,945	
Bireylerin davranışlarını etkileyen ekonomik unsurları algılayabilirim.	120,6759	390,393	,519	,945	
Üretici ile tüketici arasındaki etkileşimin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	120,7963	387,977	,574	,945	
Malın azalmasının ve fazlaşmasının piyasa fiyatlarına etkisini yorumlayabilirim.	120,7315	389,875	,491	,945	
Arz-talep dengesizliklerinin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	120,7006	386,867	,561	,945	
Tüketeceğim ürüne karar verirken fiyat-fayda ilişkisini göz önünde bulundururum.	120,5679	389,398	,535	,945	
Rekabetin ekonomik sonuçlarını anlayabilirim.	120,5679	390,667	,524	,945	
Reklam harcamalarının ekonomiye katkılarını yorumlayabilirim.	120,7562	388,631	,530	,945	
Tercih edeceğim ürüne karar verirken ihtiyacıma göz önünde bulundururum.	120,4105	392,484	,440	,946	
Bir malın fiyatı aşırı yükselirse yerine aynı faydayı sağlayan daha düşük fiyatlısını alırım.	120,5123	395,074	,389	,946	
Ürün satın alırken marka yerine kalitesine bakarım.	120,5000	392,796	,417	,946	
Ürünlerin tüketicilere ulaşım sürecinin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	120,6605	389,457	,527	,945	
Ekonomik krizlerin işsizlik üzerinde yarattığı etkileri yorumlayabilirim.	120,6296	386,383	,603	,944	
Kredi kullanırken gelir-gider dengemi sağlayabilirim.	120,6235	389,511	,490	,945	
Kredi kartı kullanırken ödeme gücüme göre harcama yaparım.	120,4660	389,699	,499	,945	
Taksitlendirme yaparken geliri göz önünde bulundururum.	120,3241	393,025	,472	,945	

Tablo-11'de ifade edilen güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğimizde yer alan finansal okuryazarlık boyutu (0,946) olarak tespit edilmiştir. Elde edilen cronbach's alpha değerleri incelendiğinde boyutların yüksek de-

recede güvenilirlik değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Bu boyutta yer alan soruların her biri yüksek değerde olduğundan boyuttan çıkarılması gerekmemektedir ve boyuttan çıkartılması anlamsız olacaktır. Bu sonuçlar doğrultusunda katılımcıların anketleri güvenilir şekilde doldurdıkları ifade edilebilir.

5.7.3. Boyutların Aritmetik Ortalamalarına İlişkin Veriler

Finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık boyutuna ilişkin yorumlamaları doğru ifade edebilmek için boyutların daha iyi ifade edilmesi gerekir. Bunu da ranj genişliğini ifade ederek yapılması gerekir. Ölçekte yer alan Likert tipi soruların kategorize edilmesi gerekir. Bu Likert ölçeğinin aritmetik ortalamaların değerlendirilmesinde; “Aralık Genişliği = Dizi Genişliği (Ranj)/Grup Sayısı” formülünden faydalanarak, $4/5=0,80$ olarak puan aralıkları belirlenmiştir (Tekin, 1996,s. 34). Buna göre belirlenen puan aralıkları Tablo- 12.’de verilmiştir.

Tablo-12: Likert Tipi Ölçek İçin Puan Aralıkları

(5) Kesinlikle Katılıyorum	4,21-5,00
4) Katılıyorum	3,41-4,20
(3) Kararsızım	2,61-3,40
2) Katılmıyorum	1,81-2,60
1) Kesinlikle Katılmıyorum	1,00-1,80

Ölçekte belirtilen finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık boyutlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri tablolara aktarılarak tanımlayıcı istatistik verileri belirtilmektedir.

Tablo-13: Finansal Farkındalık Boyutuna İlişkin Veriler

Finansal Farkındalık Boyutuna İlişkin Sorular	N		SS
1. Harcamalarımda zorunlu ihtiyaçlarıma öncelik veririm.	324	4,41	0,99
2. Kredi kartına taksit uygulaması harcamalarımı artırır.	324	3,70	1,33
3. Promosyon ve indirimler alışverişlerde kredi kartı kullanımımı artırır.	324	3,73	1,30
4. Geliri artırmanın yolu parayı akıllıca kullanmaktır.	324	4,32	0,96
5. Satın alınan ürünlerin fatura, fiş, garanti belgelerini saklarım.	324	4,07	1,09
6. Alışverişte kredi kartı kullanmak kolaylık sağlar.	324	3,47	1,32
7. Kredi kartının maksimum limitine ulaşılmaması gerekir.	324	4,07	1,16
8. Kredi kartı borcunun tamamı ödenmelidir.	324	4,20	1,04
9. Yüksek miktardaki harcamalar (ev, araba almak gibi) için borçlanılabilir.	324	3,90	1,09

10. Borcum varken yeni bir borca girmek kötü bir durumdur.	324	4,33	0,93
11. Beklenmedik durumlar için kenara para koyulması gerekir.	324	4,35	0,90
12. Düzenli olarak tasarruf yapılmalıdır.	324	4,33	0,78
13. Yatırımların nereye yapılacağı konusunda aile üyelerinin fikrini alırım.	324	3,97	1,08
14. Gayrimenkule (ev, arsa, dükkan vs.) yapılan yatırım güvenlidir.	324	4,18	0,88
15. Sigorta, maddi ve manevi zararlara karşı güvence sağlar.	324	4,15	0,87
16. Sigorta yaptırmak can ve mala gelebilecek zararları azalır.	324	3,75	1,20
17. Sigortasız bir araca binmek risklidir.	324	4,23	0,88
18. Para ile ilgili bilmediğim konuları öğrenmek isterim.	324	4,23	0,89
Toplam	324	4,33	0,67

Çalışanların finansal farkındalıkları boyutuyla ilgili düşüncelerini değerlendirmek için tablo- 13 incelendiğinde, düşüncelerinin katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde olduğu görülmektedir. Örneğin çalışanların “Harcamalarımda zorunlu ihtiyaçlarıma öncelik veririm” sorusunun aritmetik ortalaması ($\bar{X}=4,41$) olup, standart sapması ($SS=0,99$) olduğundan katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum aralığında görüş bildirmiştir. “Alışverişte kredi kartı kullanmak kolaylık sağlar” sorusuna da aritmetik ortalaması ($\bar{X}=3,47$) Katılıyorum düzeyinde olup, standart sapması ise ($SS=1,32$) olduğundan katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum aralıklarında görüş bildirmişlerdir. Çalışanların finansal farkındalık boyutuyla ilgili düşüncelerinin aritmetik ortalamasının toplamı ($\bar{X}= 4,33$) olması ve standart sapmasının da ($SS=0,67$) olması ile katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum düzeyinde anket katılanların yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo-14: Finansal Okuryazarlık Boyutuna İlişkin Veriler

Finansal Okuryazarlık Boyutuna İlişkin Sorular	N		SS
1. Döviz fiyatlarındaki değişimin ihracat ve ithalat üzerindeki etkilerini yorumlayabilirim.	324	3,46	1,21
2. IMF politikalarının ekonomi üzerindeki etkisini tartışabilirim.	324	3,23	1,22
3. Menkul kıymetler borsasındaki gelişmelerin ekonomiye etkisini anlayabilirim.	324	3,26	1,18
4. Uluslararası ekonomik kaynakların piyasaya etkisini anlayabilirim.	324	3,38	1,13
5. Ulusal finansal kaynakların ekonomiye etkisini anlayabilirim.	324	3,34	1,11

6. Enflasyon oranlarındaki değişimin ne ifade ettiğini anlayabilirim.	324	3,62	1,06
7. Dış ekonomik gelişmelerin ülke ekonomisine yansımalarını yorumlayabilirim.	324	3,50	1,07
8. Faiz oranlarının piyasaya etkisini anlayabilirim.	324	3,64	1,05
9. Ekonomik politikaların fayda ve maliyetlerini değerlendirebilirim.	324	3,45	1,12
10. Küçük, orta ve büyük ölçekli işletmelerin (KOBİ) ekonomik rollerini anlayabilirim.	324	3,44	1,08
11. Döviz ve altın fiyatlarında meydana gelen değişimin nedenlerini yorumlayabilirim.	324	3,61	1,02
12. Kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının ekonomik rollerini tanımlayabilirim.	324	3,51	1,02
13. Gelir dağılımı-ekonomi ilişkisini anlayabilirim.	324	3,63	1,01
14. Ekonomik tercihlerimin fayda ve maliyetlerini karşılaştırabilirim.	324	3,77	1,03
15. Parasal kaynaklarımı değerlendirerek akılcı (rasyonel) tercihler yapabilirim.	324	3,84	0,99
16. Sunulan hizmetleri ekonomik açıdan değerlendirebilirim.	324	3,99	0,90
17. Kar ve maliyetler arasındaki farkı anlayabilirim.	324	3,99	0,89
18. Genel tüketim harcamalarımı gelime göre düzenleyebilirim.	324	4,07	0,92
19. Bireylerin davranışlarını etkileyen ekonomik unsurları algılayabilirim.	324	3,91	0,91
20. Üretici ile tüketici arasındaki etkileşimin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	324	3,79	0,93
21. Malın azalmasının ve fazlaşmasının piyasa fiyatlarına etkisini yorumlayabilirim.	324	3,85	0,99
22. Arz-talep dengesizliklerinin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	324	3,89	1,00
23. Tüketeceğim ürüne karar verirken fiyat-fayda ilişkisini göz önünde bulundururum.	324	4,02	0,93
24. Rekabetin ekonomik sonuçlarını anlayabilirim.	324	4,02	0,89
25. Reklam harcamalarının ekonomiye katkılarını yorumlayabilirim.	324	3,83	0,98
26. Tercih edeceğim ürüne karar verirken ihtiyacımı göz önünde bulundururum.	324	4,18	0,95
27. Bir malın fiyatı aşırı yükselirse yerine aynı faydayı sağlayan daha düşük fiyatlısını alırım.	324	4,07	0,91
28. Ürün satın alırken marka yerine kalitesine bakarım.	324	4,09	0,98
29. Ürünlerin tüketicilere ulaşım sürecinin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	324	3,93	0,94

30. Ekonomik krizlerin işsizlik üzerinde yarattığı etkileri yorumlayabilirim.	324	3,96	0,96
31. Kredi kullanırken gelir-gider dengemi sağlayabilirim.	324	3,96	1,01
32. Kredi kartı kullanırken ödeme gücüme göre harcama yaparım.	324	4,12	0,98
33. Taksitlendirme yaparken gelirim göz önünde bulundururum.	324	4,26	0,87
Toplam	324	3,94	0,82

Çalışanların finansal okuryazarlık boyutuyla ilgili düşüncelerini değerlendirmek için tablo- 14 incelendiğinde, düşüncelerinin kararsızım ve kesinlikle katılıyorum aralığında olduğu görülmektedir. Çalışanların en yüksek “Taksitlendirme yaparken gelirim göz önünde bulundururum” sorusuna ($\bar{X}=4,26$) kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş bildirirken, standart sapma ($SS=0,87$) ile düşünüldüğünde kararsızım ve kesinlikle katılıyorum aralığında görüş bildirdikleri görülmektedir. “IMF politikalarının ekonomi üzerindeki etkisini tartışabilirim” sorusunun aritmetik ortalaması ($\bar{X}=3,23$) Kararsızım düzeyinde ve standart sapması ($SS=1,22$) olduğundan katılmıyorum ve kesinlikle katılıyorum aralığında dağılım göstermişlerdir. Dolayısıyla çalışanların finansal okuryazarlık boyutuna genel olarak bakıldığında aritmetik ortalamanın ($\bar{X}=3,94$) olması ve standart sapmanın ise ($SS=0,82$) olmasından dolayı kararsızım ve kesinlikle katılıyorum aralığında dağılım göstermektedirler.

5.7.4. T-Testi Analiz Sonuçları

Aşağıdaki tablolarda katılımcılara uygulanan anketin t-testi sonuçları yer almaktadır. Katılımcıların demografik özelliklerini finansal farkındalıkları ve finansal okuryazarlıkları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığı araştırılmıştır.

Tablo-15: Cinsiyet ile Finansal Farkındalık Arasındaki Fark Durumu

Cinsiyet	N		SS	t	df	p
Erkek	193	4,32	0,70	-0,36	322	0,72
Kadın	131	4,34	0,64			

Tablo-15’te görüldüğü gibi çalışanların cinsiyetlerine ilişkin finansal farkındalık durumları incelenmiş ve cinsiyetin finansal farkındalıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($t(322)=-0,36$; $p>0,05$) sonucu elde edilmiştir. Tablo 5.15.’deki fark durumu için kurulmuş olan H_1^1 hipotezi (H_1^1 :Cinsiyet ile finansal farkındalık arasında anlamlı bir fark vardır.) reddedilir. Cinsiyet ile finansal farkındalığın karşılaştırılması için yapılan t-testi sonrasında erkek ve kadın çalışanların finansal farkındalık düzeylerinin farklı olduğu bulunmuştur. Buna göre, erkeklerin finansal farkındalık

düzeyleri ($\bar{X}=4,32$), kadınların finansal farkındalık düzeylerinden ($\bar{X}=4,34$) düşüktür.

Tablo-16: Cinsiyet İle Finansal Okuryazarlık Arasındaki Fark Durumu

Cinsiyet	N		SS	t	df	p
Erkek	193	3,99	0,82	1,59	322	0,11
Kadın	131	3,85	0,81			

Çalışanların cinsiyetlerine ilişkin finansal okuryazarlık durumları incelendiğinde, tablo- 16'da görüldüğü, cinsiyet ile finansal okuryazarlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($t(322)=1,59$; $p>0,05$). Tablo- 16'daki fark durumu için kurulmuş olan H_1^2 hipotezi (H_1^2 : Cinsiyet ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir fark vardır.) reddedilir. Cinsiyet ile finansal okuryazarlığın karşılaştırılması için yapılan t-testi sonrasında erkek ve kadın çalışanların finansal farkındalık düzeylerinin farklı olduğu bulunmuştur. Buna göre, erkeklerin finansal farkındalık düzeyleri ($\bar{X}=3,99$), kadınların finansal farkındalık düzeylerinden ($\bar{X}=3,85$) daha yüksektir.

Tablo-17: Kredi Kartı Kullanımı İle Finansal Farkındalık Arasındaki Fark Durumu

Kredi kartı kullanımı	N		SS	df	t	p
Evet	248	4,36	0,69	1,53	322	0,13
Hayır	76	4,22	0,62			

Ankete katılan çalışanların "kredi kartı kullanıyor musunuz?" sorusu ile finansal farkındalık arasındaki fark durumu incelendiğinde, tablo- 17'de görüldüğü gibi "kredi kartı kullanıyor musunuz?" sorusu ile finansal farkındalık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($t(322)=1,53$; $p>0,05$) sonucu elde edilmiştir. Tablo- 17'deki fark durumu için kurulmuş olan H_1^3 hipotezi (H_1^3 : Kredi kartı kullanımı ile finansal farkındalık arasında anlamlı bir fark vardır.) reddedilir. Kredi kartı kullanımı ile finansal farkındalığın karşılaştırılması için yapılan t-testi sonrasında evet ve hayır cevabını verenlerin finansal farkındalık düzeylerinin farklı olduğu bulunmuştur. Kredi kartı kullananların ($\bar{X}=4,36$), kredi kartı kullanmayanlara ($\bar{X}=4,22$) göre finansal farkındalık düzeyleri daha yüksektir.

Tablo-18: Kredi Kartı Kullanımı İle Finansal Okuryazarlık Arasındaki Fark Durumu

Kredi kartı kullanımı	N		SS	t	df	p
Evet	248	4,00	0,75	2,43	322	0,02
Hayır	76	3,74	0,98			

Çalışanların “kredi kartı kullanıyor musunuz?” sorusu ile finansal okuryazarlık arasındaki fark durumu incelendiğinde, tablo- 18’de görüldüğü gibi “kredi kartı kullanıyor musunuz?” sorusu ile finansal okuryazarlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($t(322)=2,43$; $p<0,05$) sonucu elde edilmiştir. Tablo- 18’deki fark durumu için kurulmuş olan H_1^4 hipotezi (H_1^4 : Kredi kartı kullanımı ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir fark vardır.) kabul edilir. Kredi kartı kullanımı ile finansal okuryazarlığın karşılaştırılması için yapılan t-testi sonrasında evet ve hayır cevabını verenlerin finansal farkındalık düzeylerinin farklı olduğu bulunmuştur. Kredi kartı kullananların ($\bar{X}=4,00$), kredi kartı kullanmayanlara ($\bar{X}=3,74$) göre finansal okuryazarlık düzeyleri daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo-19: “Bireysel Emeklilik Sistemine Katılımınız Var Mı?” Sorusu İle Finansal Farkındalık Arasındaki Fark Durumu

Emeklilik sistemine katılım	N		SS	t	df	p
Evet	131	4,44	0,60	2,56	322	0,01
Hayır	193	4,25	0,71			

Ankete katılan çalışanların “Bireysel emeklilik sistemine katılımınız var mı?” sorusu ile finansal farkındalık arasındaki fark durumu incelendiğinde, tablo- 19’da görüldüğü gibi “Bireysel emeklilik sistemine katılımınız var mı?” sorusu ile finansal farkındalık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu ($t(322)=2,56$; $p<0,05$) sonucu elde edilmiştir. Tablo- 19’daki fark durumu için kurulmuş olan H_1^5 hipotezi (H_1^5 : Bireysel emeklilik sistemine katılım ile finansal farkındalık arasında anlamlı bir fark vardır.) kabul edilir. Bireysel emeklilik sistemine katılım ile finansal farkındalığın karşılaştırılması için yapılan t-testi sonrasında evet ve hayır cevabını verenlerin finansal farkındalık düzeylerinin farklı olduğu bulunmuştur. Bireysel emeklilik sistemine katılanların ($\bar{X}=4,44$), bireysel emeklilik sistemine katılmayanlara ($\bar{X}=4,25$) göre finansal farkındalık daha yüksektir sonucu elde edilmiştir.

Tablo-20: Bireysel Emeklilik Sistemine Katılım İle Finansal Okuryazarlık Arasındaki Fark Durumu

Emeklilik sistemine katılım	N		SS	t	df	p
Evet	131	4,07	0,62	2,43	322	0,02
Hayır	193	3,84	0,92			

Çalışanların “Bireysel emeklilik sistemine katılımınız var mı?” sorusu ile finansal okuryazarlık arasındaki fark durumu incelendiğinde, tablo- 20’de görüldüğü gibi “Bireysel emeklilik sistemine katılımınız var mı?” sorusu ile finansal okuryazarlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($t(322)=2,43$; $p<0,05$) sonucu elde edilmiştir. Tablo- 20’deki fark durumu

için kurulmuş olan H_1^6 hipotezi (H_1^6 : Bireysel emeklilik sistemine katılım ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir fark vardır.) kabul edilir. Bireysel emeklilik sistemine katılım ile finansal okuryazarlığın karşılaştırılması için yapılan t-testi sonrasında evet ve hayır cevabını verenlerin finansal okuryazarlık düzeylerinin farklı olduğu bulunmuştur. Bireysel emeklilik sistemine katılanların ($\bar{X}=4,07$), bireysel emeklilik sistemine katılmayanlara ($\bar{X}=3,84$) göre finansal okuryazarlık düzeyleri daha yüksektir.

Tablo-21: İnternet Bankacılığı Kullanımı İle Finansal Farkındalık Arasındaki Fark Durumu

İnternet bankacılığı kullanımı	N		SS	t	df	p
Evet	200	4,41	0,66	2,83	322	0,00
Hayır	124	4,19	0,68			

Ankete katılan çalışanların “İnternet bankacılığı kullanıyor musunuz?” sorusu ile finansal farkındalık arasındaki fark durumu incelendiğinde, tablo-21’de görüldüğü gibi “İnternet bankacılığı kullanıyor musunuz?” sorusu ile finansal farkındalık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu ($t(322)=2,83$; $p<0,05$) sonucu elde edilmiştir. Tablo- 21’deki fark durumu için kurulmuş olan H_1^7 hipotezi (H_1^7 : İnternet bankacılığı kullanımı ile finansal farkındalık arasında anlamlı bir fark vardır.) kabul edilir. “ $p:0,00$ ” değeri olduğu için aralarında anlamlı bir fark vardır denilebilir. İnternet bankacılığı kullanımı ile finansal farkındalığın karşılaştırılması için yapılan t-testi sonrasında evet ve hayır cevabını verenlerin finansal farkındalık düzeylerinin farklı olduğu bulunmuştur. İnternet bankacılığı kullananların ($\bar{X}=4,41$), İnternet bankacılığı kullanmayanlara ($\bar{X}=4,19$) göre finansal farkındalık daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo-22: İnternet Bankacılığı Kullanımı İle Finansal Okuryazarlık Arasındaki Fark Durumu

İnternet bankacılığı kullanımı	N		SS	t	df	p
Evet	200	4,04	0,62	3,10	322	0,00
Hayır	124	3,76	0,92			

Çalışanların «İnternet bankacılığı kullanıyor musunuz?» sorusu ile finansal okuryazarlık arasındaki fark durumu incelendiğinde, tablo- 22’de görüldüğü gibi “İnternet bankacılığı kullanıyor musunuz?” sorusu ile finansal okuryazarlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($t(322)=3,10$; $p<0,05$) sonucu elde edilmiştir. Tablo- 22’deki fark durumu için kurulmuş olan H_1^8 hipotezi (H_1^8 : İnternet bankacılığı kullanımı ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir fark vardır.) kabul edilir. İnternet bankacılığı kullanı-

mı ile finansal okuryazarlığın karşılaştırılması için yapılan t-testi sonrasında evet ve hayır cevabını verenlerin finansal okuryazarlık düzeylerinin farklı olduğu bulunmuştur. İnternet bankacılığını kullananların ($\bar{X}=4,04$), İnternet bankacılığı kullanmayanlara ($\bar{X}=3,76$) göre finansal okuryazarlık düzeyleri daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

5.7.5. Korelasyon Analizi Sonuçları

Bu analizde finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık boyutlarının biriyle olan ilişkisi incelenmiştir. Bileşen puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yukarıda görüldüğü üzere Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Bu ilişkilerin düzeyi belirlenirken Büyüköztürk (2011) 'ün ifade ettiği 0.00 ile 0.30 arası düşük ilişki, 0.30 ile 0.70 arası orta düzey ilişki, 0.70 ile 1.00 arası yüksek düzey ilişki aralıkları göz önüne alınmıştır. Yapılan analiz sonuçları aşağıdaki gibidir:

Tablo-23: Finansal Farkındalık ile Finansal Okuryazarlık Arasındaki İlişki

		Finansal Farkındalık	Finansal Okuryazarlık
Finansal Farkındalık	PearsonCorrelation	1	,379**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	324	324
Finansal Okuryazarlık	PearsonCorrelation	,379**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	324	324

Tablo-23'te ankete katılan 324 çalışan arasındaki finansal farkındalık durumu ile finansal okuryazarlık durumu arasındaki ilişkiyi hesaplamaktadır. Pearson korelasyon katsayısı, (0,38) güven aralığında olup, P değerinin 0,01'den küçük olması gerekir. Sig.(2-tailed) değeri (0,00) çıkmıştır. Bu değer 0,01'in altında olduğu için finansal farkındalık durumu ile finansal okuryazarlık durumu arasında doğrusal bir ilişki vardır. Pearson korelasyon katsayısı 0,38'dir. Bu durum bize ilişkinin pozitif yönde çok yüksek bir ilişki olduğunu gösterir. Yani, finansal farkındalık durumu arttığında finansal okuryazarlık durumu da artacaktır. Finansal farkındalık durumu ile finansal okuryazarlık durumu arasındaki ilişki için kurulan " H_1^9 : Finansal Farkındalık ile Finansal Okuryazarlık Arasındaki İlişki vardır." hipotezi kabul edilir.

5.7.6. Regresyon Analizi Sonuçları

Finansal farkındalık boyutunda oluşan değişimlerin finansal okuryazarlık boyutu üzerindeki etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilen regresyon analizi sonuçları aşağıdaki şekilde tabloya aktarılmıştır.

Tablo-24: Finansal Farkındalığın Finansal Okuryazarlığa Etkisi

Değişken	Beta katsayısı	T	P
Finansal okuryazarlık	0,38	7,30	0,00

Finansal farkındalığın finansal okuryazarlığa etkisinin incelendiği tablo-24'de, $[(\beta=0,38), (p<0,05)]$ olarak belirlenmiş, bu etkinin pozitif yönde olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile finansal farkındalık boyutunda meydana gelen artışların, finansal okuryazarlık boyutuna yönelik artışlar da sağlayacağını söylemek mümkündür.

5.7.7. Anova Analizi Sonuçları

Katılımcıların demografik unsurlarının finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık boyutları üzerinde anlamlı fark oluşturup oluşturmadığını incelemek amacıyla gerçekleştirilen Anova analizi sonucunda elde edilen bulgular tablolara aktarılarak gösterilmektedir.

Tablo-25: Meslek Durumunun Finansal Farkındalık ve Okuryazarlık Arasındaki Anova Analizine Göre Fark Durumu

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	P
Finansal Farkındalık	Gruplar Arası	5,397	3	1,799	4,056	,008
	Gruplar İçi	141,924	320	,444		
	Toplam	147,321	323			
Finansal Okuryazarlık	Gruplar Arası	8,831	3	2,944	4,511	,004
	Gruplar İçi	208,808	320	,653		
	Toplam	217,639	323			

Yukarıdaki tabloda çalışanların meslek durumlarının, finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişkisi ifade edilmektedir. Meslek durumlarının finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık durumlarında bir farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya koymak için ANOVA Testi yapılmış ve elde edilen verilerin sonucunda, mesleki durumunun finansal farkındalık durumu arasında ($p<0,05$) anlamlı bir fark vardır. Bu yüzden kurulan " H_1^{11} : Meslek durumunun finansal farkındalık boyutuna etkisi vardır." hipotezi kabul edilmiştir. Mesleki durumun finansal okuryazarlık boyutuna ilişkin olarak ($p<0,05$) olduğundan anlamlı bir fark vardır. Bundan dolayı " H_1^{12} : Meslek durumunun finansal okuryazarlık boyutuna etkisi vardır." hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo-26: Eğitim Durumunun Finansal Farkındalık ve Okuryazarlık Arasındaki Anova Analizine Göre Fark Durumu

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	P
Finansal Farkındalık	Gruplar Arası	5,260	3	1,753	3,950	,009
	Gruplar İçi	142,061	320	,444		
	Toplam	147,321	323			
Finansal Okuryazarlık	Gruplar Arası	6,051	3	2,017	3,051	,029
	Gruplar İçi	211,588	320	,661		
	Toplam	217,639	323			

Tablo- 26’da ankete katılan çalışan bireylerin eğitim durumunun finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmak amaçlanmaktadır. Tabloda görüldüğü gibi ANOVA sonuçları ($p=0,01<0,05$) olduğu için çalışan bireylerin eğitim durumlarının finansal farkındalık ile arasında anlamlı bir fark olduğunun göstergesidir. Bu yüzden kurmuş olduğumuz “ H_1^{13} :Eğitim durumunun finansal farkındalık boyutuna etkisi vardır.” hipotezimiz kabul edilmiştir. Aynı şekilde çalışan bireylerin eğitim durumlarıyla finansal okuryazarlık arasında ($p=0,03<0,05$) olduğundan anlamlı bir ilişki söz konusudur. Bu sebeple kurduğumuz “ H_1^{14} :Eğitim durumunun finansal okuryazarlık boyutuna etkisi vardır.” hipotez kabul edilmiştir.

Tablo- 27: Aylık Gelir Durumunun Finansal Farkındalık ve Okuryazarlık Arasındaki Anova Analizine Göre Fark Durumu

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	P
Finansal Farkındalık	Gruplar Arası	3,308	3	1,103	2,450	,064
	Gruplar İçi	144,013	320	,450		
	Toplam	147,321	323			
Finansal Okuryazarlık	Gruplar Arası	12,067	3	4,022	6,261	,000
	Gruplar İçi	205,572	320	,642		
	Toplam	217,639	323			

Tablo-27’de ifade edilen ANOVA sonuçlarına göre, aylık gelirin finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık arasındaki anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmektedir. Elde edilen sonuçlara göre; aylık gelirin finansal farkındalık boyutu arasında ($p=0,06>0,05$) olduğundan dolayı anlamlı bir fark yoktur. Analiz yapılmadan önce öngörülen hipotezimiz “ H_1^{15} :Aylık gelir du-

rumunun finansal farkındalık boyutuna etkisi vardır.” reddedilmiştir. Benzer şekilde tabloya bakıldığında çalışan bireylerin aylık gelir durumunun finansal okuryazarlık boyutu arasında ($p=0,00<0,05$) olduğundan anlamlı bir ilişki söz konusudur. Bu sebeple kurduğumuz “ H_1^{16} : Aylık gelir durumunun finansal okuryazarlık boyutuna etkisi vardır.” kabul edilmiştir.

Tablo-28: Yaş Durumunun, Finansal Farkındalık ve Okuryazarlık Arasındaki Anova Analizine Göre Fark Durumu

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	P
Finansal Farkındalık	Gruplar Arası	2,092	3	,697	1,536	,205
	Gruplar İçi	145,229	320	,454		
	Toplam	147,321	323			
Finansal Okuryazarlık	Gruplar Arası	3,582	3	1,194	1,785	,150
	Gruplar İçi	214,057	320	,669		
	Toplam	217,639	323			

Tablo-28’de ankete katılan çalışan bireylerin yaşlarının finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmak amaçlanmaktadır. Tabloda görüldüğü gibi ANOVA sonuçları ($p=0,20>0,05$) olduğu için çalışan bireylerin yaşlarının finansal farkındalık ile arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Bu yüzden kurmuş olduğumuz “ H_1^{17} : Yaş durumunun finansal farkındalık boyutuna etkisi vardır.” hipotezimiz reddedilmiştir. Aynı şekilde çalışan bireylerin yaşlarıyla finansal okuryazarlık arasında ($p=0,15>0,05$) olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur. Bu sebeple kurduğumuz “ H_1^{18} : Yaş durumunun finansal okuryazarlık boyutuna etkisi vardır.” hipotez reddedilmiştir.

5. SONUÇ

Son çeyrek yüzyılda dünyada finansal piyasalar, hizmetler ve ürünler daha da karmaşık bir hale gelmekte, bunun yanında işlem büyüklüklerinin ve risklerinin ciddi oranda arttığı görülmektedir. Son yıllarda yaşanan finansal krizlerin etkilerinin yükseldiği de dikkate alındığında global ekonomik krizler ile finansal farkındalık ve okuryazarlık arasında bir etkileşim olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum ülkelerin finansal krizler karşısında kanun ve kuralların yanı sıra finansal hizmetler konusunda tüketicilerin bilinçli olması ile ilgili düzenlemelerin yapılması gerekliliğini de ortaya koymuştur.

Finans piyasalarındaki gelişmelere karşı bireylerin öncelikle finansal okuryazarlık ve temel finans bilgilerinin artırılması gerekmektedir. Tasarruf bilinci kazandırılmasına yönelik uygulamalar, finansal ürün ve hizmetlerin kullanımı gibi diğer bilgilerin de sunulması gereklidir. Finansal eğitim müfredatı içerisinde, para ve sermaye piyasalarında finansal yatırım ve

risk yönetimi ile ilgili konulara yer verilmesi önemlidir. Sonuç olarak; bir finansal sistemin ekonomiye en yüksek düzeyde fayda sağlayabilmesi için yeterli tasarruf miktarının oluşturulması gerekir. Tasarruf için ise; bireylerin finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık seviyeleri yükseltilmesiyle olur. Türkiye’de var olan yastık altı tasarruflarının ekonomiye bilinçli bir şekilde aktarılması için finansal farkındalık ve okuryazarlık kavramları büyük öneme sahiptir. Bu çalışmada finansal farkındalık ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişki ortaya konmuştur. İncelenen örneklemeler üzerinden elde edilen bulgulara göre finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık arasında pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur.

Veriler incelendiğinde çalışanların finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık konularına karşı olumlu bir algıya sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Bu noktadan harekete çalışan bireylerin finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık konusunda yeterli düzeyde ve yeterli kişiye eğitimin ulaştırılmadığı söylenilebilir. Devletin ekonomik politikalarda daha etkin bir rol oynayabilmesi için ekonomi politikaların büyük unsuru olan bireylerin finansal farkındalıkları ve finansal okuryazarlıkları artırılarak bireylerin yapacakları yatırımların ve alacakları kararların hem ülke ekonomisine hem de bireye daha fazla fayda sağlaması için finansal eğitime önem verilmesi gerekmektedir. Ortaya koyduğumuz hipotez, yapmış olduğumuz alan araştırması sonuçları çerçevesinde finansal farkındalık ile finansal okuryazarlık arasında ilişki olduğu ve çalışan bireylerin ekonomik kararlarında etkili olduğu görülmüştür.

KAYNAKÇA

Altıntaş, K. M., (2008). Bireysel yatırımcılar açısından finansal eğitimin önemi: Toplumda finansal okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesi ve bireylerde asgari finans kültürünün oluşturulma süreci. İstanbul: Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı (TSEV).

Bayram, S. S. (2010). Finansal okuryazarlık ve para yönetimi davranışları: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulama. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Bayram, S. S. (2015). Finansal okuryazarlık ve para yönetimi davranışları: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulama, Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi, 2 (2),105-135.

Dirican, C. (2013). Finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık, Erişim tarihi:21.07.2015,http://www.salom.com.tr/haber-86275_finansal_farkindalik_ve_finansal_okuryazarlik.html.

Dirican, C. Finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık. Erişim tarihi: 16.07.2015,http://kobitek.com/finansal_farkindalik_ve_finansal_okur_yazarlik.

Er, F., Temizel, F., Özdemir, A., & Sönmez, H. (2014). Lisans eğitim programlarının finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin araştırılması: Türkiye örneği, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (4), 113-126.

Ergün, B., Şahin, A., & Ergin, E. (2014). Finansal okuryazarlık: işletme bölümü öğrencileri üzerine bir çalışma, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (34), 847-864.

Gökmen, H. (2012). Finansal okuryazarlık, İstanbul: Hiperlink Yayınları.

<http://www.ekodialog.com/Konular/finansal-farkindalik-nedir.html>, Erişim tarihi: 15.07.2015,

http://www.teb.com.tr/upload/PDF/foe_endeks_rapor_2013.pdf, Erişim tarihi: 15.07.2015

Kılıç, Y., Ata, H. A., & Seyrek, H. İ. (2015). Finansal okuryazarlık: üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 130-151.

Satoğlu, S. (2014). Yatırımcıları koruma aracı olarak finansal okuryazarlık ve Türkiye bireysel uygulaması. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi/Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

Taşçı, M. (2011). Okullarda temel finans eğitimi verilmesinin önemi, dünya uygulamaları, öneriler, *Sermaye Piyasası Dergisi*, 5, 87-103.

Tekin, H. (1996). Eğitimde ölçme ve değerlendirme, Ankara: Yargı Yayınları.

Temizel, F. (2010). Mavi yakalılarda ekonomi okuryazarlık, İstanbul: Beta Yayınları.

Temizel, F., & Bayram, F. (2011). Finansal okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) öğrencilerine yönelik bir araştırma, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12 (I), 73-86.

Yılmaz, D. (2011). Finansal eğitim ve finansal farkındalık: zorluklar, fırsatlar ve stratejiler, İstanbul: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.

